
Організатори стверджують, що такий час, 21 день, потрібен для формування нової звички.

Представниця Екологічної служби, із Тернопільської округи, стверджує, що командою вони продовжують готувати еколого-освітні заходи для пластунів і те, що далі буде цікавіше. Зазначимо, що продовж року на сторінці служби «Роззуй очі», відбувалися онлайн гутірки (лекції) про екологічну свідомість та поради фільмів на відповідну тематику, які розкривають важливі теми збереження довкілля.

Література:

1. Екологічна служба Пласту. Пласт: веб-сайт. URL: <https://plast.org.ua/eco/eco-page.html>

2. Засади та правила екологічного пластування: Пластова банка: веб-сайт. URL: <https://plastovabanka.org.ua/gutirka/hutirka-zasady-i-pravyla-ekolohichnoho-plastuvannya/>

3. Про пласт. Український пласт офіційна сторінка Конференції Українських Пластових Організацій: веб-сайт. URL: <https://plast.org/about/>

Оля КОВАЛЬЧУК, студентка

Науковий керівник: к. геог. н., доц. **Чеболда І. Ю.**

ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ КРЕМЕНЕЦЬКОГО РАЙОНУ

Кінець ХХ сторіччя знаменує собою усвідомлення людством свого місця на Землі. Зусиллями громадськості вдалося домогтись визначення відповідності теперішніх поколінь перед преїдешніми, значення ролі і місця кожного покоління в системі розвитку. Тому початок нового тисячоліття характеризується переходом до збалансованого розвитку території як всієї держави, так і окремих її регіонів. Збалансований розвиток розглядають як такий, що не тільки породжує і сприяє економічному зростанню, але і справедливо розподіляє його результати, відновлює довкілля в більшій мірі, ніж знищує його, сприяє зростанню можливостей людей, а не

збіднює їх. Це розвиток, у центрі якого – людина, яка зорієнтована на збереження природи.

Сучасні тенденції глобальних і регіональних кліматичних змін, зниження рівня залягання підземних вод, втрати ресурсів прісної води, тотального знищення великих екваторіальних лісів та пралісів світу, зумовлюють необхідність запровадження збалансованого і раціонального використання лісових ресурсів. На етапі євроінтеграційних процесів, Україна запроваджує елементи сталого лісокористування. В окремих областях та адміністративних районах розроблено Програми розвитку лісового господарства, змінюються підходи до використання лісових ресурсів. Тернопільська область, із лісистістю близько 13%, з кожним роком нарощує потенціал лісовкритих земель. В контексті реформи децентралізації, передачі комунальних лісів Державним підприємства, детальніших досліджень потребують лісові ресурси адміністративних районів.

Кременецький район Тернопільської області, із високою часткою лісів I групи та заповідних лісів, потребує повторного аналізу та узагальнення інформації про сучасний стан лісогосподарського сектору. Тому об'єктом нашого дослідження оборона лісові ресурси Кременецького району, а предметом – структуру земель лісового фонду, видовий склад і таксаційні показники лісових ресурсів Кременеччини.

Сьогодні Україна є найменш лісистією європейською державою, яка не зможе забезпечити власних потреб у деревині, а ліс, як основний компонент біосфери, нездатний повною мірою утримувати екологічну рівновагу. В багатьох країнах світу лісистість території значно вища. За даними ФАО в Фінляндії вона складає 58,9 %, Швеції — 67,7, Німеччині — 29,0, Франції — 27,8, Італії — 21,2, Канаді — 26,6, США — 32,7, колишньому СРСР — 36,4 %.

Проблема збільшення площі лісів України потребує невідкладного вирішення. Світовий досвід ведення лісового господарства підтверджує, що там де лісистість висока, природні ландшафти менш деградують, створюється більш надійна система збереження сільськогосподарських земель і водних ресурсів.

Створення оптимальної структури лісу потребує системно-цільового підходу; що базується на використанні сучасних методів дослідження. Зокрема, тут ефективні методи оптимального планування.

Однак, обмеженість достовірної інформації про ресурси і корисності лісу, ускладнення їх вираження в кількісних і вартісних показниках, невідповідність ресурсів лісу обсягам їх споживання не дозволяє в повній мірі застосувати ці методи. Тому приходится орієнтуватися на інші шляхи вирішення. В загальному виді створення оптимальної структури лісу зводиться до розробки довгострокового міжгалузевого балансу виробництва і використання основних продуктів і корисностей лісу у відповідності з народногосподарськими потребами.

Загальна площа лісів Кременецького району становить 742 тис. га. У постійному користуванні ДП «Кременецького лісгоспу» 4,3 тис. га. в користуванні Кременецького районного лісгосподарського підприємства «Кремліс» 6.5 тис. га.

Антропогенні чинники (транспортне забруднення) також негативно впливають на розвиток лісових насаджень і завдають збитків функціям лісу і лісо продукції. Негативний вплив на стан лісових ресурсів мають неконтрольовані вирубки лісів.

Нераціональне використання лісових ресурсів спричиняє негативні наслідки, зокрема від уже наведених: лісових пожеж, масового розмноження шкідників, суцільного розвитку хвороб лісових насаджень, буревіїв, а також самовільних вирубок лісу.

Розміщення лісових масивів на території району нерівномірне. Більшість лісів сконцентровано в північній частині району.

Пріоритетним напрямком розвитку лісового господарства Кременеччини на поточний період і на перспективу залишається створення нових високопродуктивних насаджень у лісовому фонді, ефективне проведення рубок формування і оздоровлення лісів, створення захисних лісових насаджень на непридатних для сільськогосподарського використання землях для поступового доведення лісистості регіону до оптимальної.

Підвищення продуктивності лісових насаджень району можливе за рахунок скорочення площ похідних деревостанів, деревостанів які не відповідають типам умов місцезростання,

---

низькоповнотних та розладнаних лісових насаджень колишніх колективних сільськогосподарських підприємств.

Ліси природоохоронного та захисного значення у Кременецькому районі становлять 7097 га, це майже 43% усіх лісових масивів району. Така висока частка заповідних лісів зумовлена високою заповідністю краю. Частака природоохоронних земель Кременеччини становить 9,86%, до цих земель включено 31 об'єкт ПЗФ Тернопільської області, серед яких національний природний парк (НПП) «Кременецькі гори». У Кременецькому районі також розташовано: 1 ботанічний заказник загальнодержавного значення «Веселівський» у Білокриницькому лісництві, 1 ботанічний заказник місцевого значення Урочище «Олексюки», 2 загальнозоологічних заказники місцевого значення «Білокриницький» і «Заброддя» у Білокриницькому лісництві, загальнозоологічні заказники місцевого значення «Скит» у Почаївському лісництві та «Ворнуха» у Кременецькому лісництві; 2 резервати дубових лісів площею 16,5 га, два резервати букових лісів (7,6 га) і 1 резерват модринових насаджень загальною площею 3,8 га, під охороною на Кременеччині також знаходиться 5 вікових дерев та Білокриницький дендрологічний парк.

За геоботанічним районуванням заповідні ліси Кременеччини знаходиться у межах Європейської широколистяно лісової області, Центральноевропейської провінції, Південнопольсько-Західноподільської підпровінції, Опільсько-Кременецького округу букових, грабово-дубових лісів, справжніх та остепнених лук і лучних степів.

Стан заповідних лісів Кременецького району є неоднорідний на різних ділянках. Південно-західна частина, яка охоронялася у статусі комплексної пам'ятки природи з 1963 р., а в статусі природного заповідника з 1992 р., збережена краще, ніж решта території. Середній вік деревостану тут становить 85 років, що приблизно вдвічі більше, ніж у середньому по Україні.

Ліси Тернопільщини виконують переважно захисні, водорегулюючі, рекреаційно-оздоровчі функції і мають обмежене експлуатаційне значення. Площа лісів, які мають обмежене експлуатаційне значення, становить 87,5 тис. га, у тому числі: ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення – 39,8 тис. га; рекреаційно-оздоровчі ліси – 27,0 тис. га; захисні ліси –

20,7 тис. га. Площа експлуатаційних лісів становить 65,9 тис. га земель лісгосподарського призначення області

Тернопільська область, хоча із не значною лісистістю, впевнено крокує із науково-технічним прогресом задля збереження та примноження лісових ресурсів. За 2018 рік в лісництвах Тернопільщини відновлено 683 га лісових площ, створено 151 га нових лісів на малопродуктивних та високоеродованих землях. На 2019 рік Управлінням лісового та мисливського господарства Тернопільської області заплановано збільшити площу лісовкритих земель ще на 300 га. На сьогоднішні день усі лісництва, органи місцевого самоврядування, держгеокадастр області працюють над пошуком нових ділянок під заліснення та виготовлення на них правоустановчих документів. За 2019 рік оглянути вже більше 4 тис. га таких ділянок, з яких вже на 2 тис. га виготовлено землеупорядковані документи.

Одним із пріоритетних завдань, що передбачає систему лісівничих заходів, які мають змінити тренд росту і розвитку похідних лісових насаджень максимально наближеним до корінних є збереження та відтворення корінних деревостанів. Основним стратегічним завданням на найближчі 10 років має бути система природоохоронних заходів зі збереження та відтворення корінних лісових насаджень, максимально наближених за породним складом, формою та віковою структурою до корінних, з аборигенними головними породами дубом звичайним *Quercus robur*, ясенем звичайним *Fraxinus excelsior*, буком *Fagus sylvatica*, сосною звичайною *Pinus sylvestris*, вільхою чорною та іншими у відповідних лісо-рослинних умовах.

Прочищеннями забезпечують цільовий склад і рівномірне розміщення дерев головної породи на площі, формують оптимальну структуру майбутнього деревостану, регулюють кількісне співвідношення окремих порід. Проріджуваннями оптимізують густоту деревостану, його якість і структуру, формують другий ярус.

Щоб зберегти високий потенціал лісових ресурсів та сприятливості умови використання його, для четвертої групи районів слід, в першу чергу, зменшити розміри лісокористування, що в свою чергу приведе до зростання віку

деревини у Шумському та Бережанському районах, та до збільшення середньорічного запасу деревини у Монастириському, Кременецькому та Бережанському адміністративних районах.

Отже, перспективою розвитку лісогосподарського природокористування у Кременецькому районі Тернопільської області в першу чергу є боротьба із шкідниками та захворюваннями лісових культур. Урізноманітнення природного складу лісів Кременеччини із урахуванням сучасних тенденцій, кліматичних змін, економічних потреб населення. Проведення робок догляду, проріджування, освітлення у лісах усіх категорій, в тому числі заповідних, особливо на території НПП «Кременецькі гори». Запровадження сертифікації та електронного чіпування деревини. Розвиток лісовідновлення та лісорозведення, розробка правоустановчих документів на нові ділянки під заліснення та самосіви. Реалізація принципів сталого лісочористування із врахуванням екологічних та соціально-економічних умов розвитку території адміністративного району.

Література:

1. Гайда Ю.І., Свистух М.Б., Гайда Т.Ю. Економічна оцінка генетико-екологічного потенціалу лісів Тернопільщини. *Ukrainian Journal of Applied Economics*. 2016. Vol. 1. С. 29–38.
2. Генсірук С.А. Ліси України: монографія. Львів: УкрДЛТУ, 2002. 496 с.
3. Гринь Ф.О. Нарис лісової рослинності Тернопільської області. *Український ботанічний журнал*. 1950, №1. С.34-50.
4. Дейнека А.М. Лісове господарство: еколого-економічні засади розвитку: монографія. К.: Знання, 2009. 350 с.
5. Заставецька О.В., Заставецький Б.І., Ткач Д.В. Географія Тернопільської області. Тернопіль, 1994. 88 с.
6. Лісова Н. О. Еколого-ценотичний аналіз флори природно-заповідних територій Опільсько-Кременецького округу. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія*. 2011. № 2. С. 237-241.